

PETER SCHERBER: OB 80. JUBILEJU

4. septembra je bil Peter Scherber star 80 let. Brez misli na obletnico ga je junija 2019 počastil Računalniški muzej v Ljubljani z razstavo Boj za slovenscino v avli Filozofske fakultete, na kateri je Peter Scherber predstavljen med pionirji računalniškega ukvarjanja s slovenščino. Leta 1977 je namreč pri mariborskih Obzorjih izšla njegova knjiga *Slovar Prešernovega pesniškega jezika*, nastala s pomočjo računalnika. Muzeju je ob tej priložnosti podaril nekaj računalniške opreme iz tistega časa in perforirane trakove, ki jih je računalnik uporabljal za shranjevanje Prešernovih tekstov, preden so se pojavili magnetni trakovi, diski, diskete, pomnilniške kartice ipd. Delo je bilo pionirsko tudi v mednarodni primerjavi. Italijanski jezuit Roberto Busa, ki ga navajajo kot začetnika računalniške jezikoslovne in literarnovedne besedilne analize, je svoje kapitalno delo *Index Thomisticus*, zbrano delo Tomaža Akvinskega v 56 knjigah, zastavil v istem času, v 70. letih prejšnjega stoletja.

Ne Busa ne Scherber nista bila po izobrazbi računalničarja. Peter Scherber je študiral slavistiko in sociologijo na frankfurtski univerzi in se je z računalniki seznanil na tečaju za dokumentalista, ki se ga je udeležil kot asistent na slavistiki Univerze v Göttingenu. Glede na njegov znanstveni pedigre (njegovi učitelji so bili glavni akterji frankfurtskega marksizma Adorno, Habermas, Horkheimer) bi pravzaprav morali začeti z vplivom znamenite frankfurtske šole (na Wikipediji ima geslo v 58 jezikih) na njegove literarnovedne študije. Te je glede na uporabljene metode mogoče označiti kot empirične. Scherberjeve slovenistične študije tako sodijo tudi med najzgodnejše empirične analize slovenske literature.

Ob metodološki profiliranosti je treba dodati, da je znanstveno slovenistično udejstvovanje Petra Scherberja raznoliko, saj ga zanimajo najrazličnejše problematike in vprašanja s področja slovenske književnosti, ki jih obravnava teoretsko in zgodovinsko. Opazno je njegovo zanimanje za (z)vrstno-oblikovne vidike književnosti, kjer omenimo obravnave slovenske elegije, baročne pridige ali sonetnega venca. Scherberjeve slovenistične študije pokrivajo različna časovna obdobja, od slovenskega protestantizma (npr. Primož Trubar, *der Protestantismus und die Türken: Zum politischen und theologischen Hintergrund von Trubars letzter Reise in die Heimat*, 1986) in baroka (npr. *Tradition und Innovation in der slowenischen Barockpredigt – gezeigt am Werk Janez Svetokriškis*, 1989) prek razsvetljenstva in (pred)romantike, kjer spomnimo na njegovo disertacijo iz leta 1974 o elegiji v slovenski literaturi (*Die slovenische Elegie: Studien zur Geschichte der Gattung 1779–1879*), pa do slovenske literarne moderne (Dragotin Kette, Ivan Cankar), ekspresionizma oz. slovenske književnosti 20. stoletja (med drugim je pisal o Slavku Grumu, Srečku Kosovelu, Andreju Hiengu, Vitomilu Zupanu).

Slovenske avtorje tudi prevaja in je pomemben posrednik slovenske književnosti med nemškim bralstvom. Leta 1997 je pri založbi Klett-Cotta v Stuttgartu izšel Scherberjev

nemški prevod romana *Spopad s pomladjo* (*Kampf mit dem Frühling*) Borisa Pahorja, ki sodi med najzgodnejše prevode Pahorjevih del v tuje jezike (če odštejemo verjetno najbolj poznani francoski prevod *Nekropole* iz leta 1990). Peter Scherber je prevajal tudi Petra Semoliča, Toneta Škrjanca, Primoža Čučnika, Majo Novak, Rudija Šeliga, Andreja Hienga. Leta 2011 je bil kot ambasador slovenske književnosti in jezika po svetu odlikovan z mednarodno Pretnarjevo nagrado.

S slovenščino se je Peter Scherber srečal na predavanjih Antona Slodnjaka, ki je na univerzi v Frankfurtu služil kruh, potem ko so ga na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani leta 1959 predčasno upokojili pod obtožbo, da se z nemško pisano slovensko literarno zgodovino uđinja nedavnemu nacionalnemu sovražniku. Slodnjak je prišel v Frankfurt tri leta pred Scherberjem in ga zapustil, preden je Scherber tam končal študij. V istem času kot Scherber je disertacije zagovarjala močna generacija slovenskih literarnih zgodovinarjev, v kateri so bili Matjaž Kmecl, Helga Glušič, Jože Koruza.

Ko sem se Miran Hladnik skoraj dve desetletji pozneje, leta 1988, prijavljal za Humboldtovo štipendijo in iskal nemškega mentorja, so me ti učitelji usmerili k Petru Scherberju, ki je vlogo rad sprejel, čeprav je bil iz formalnih razlogov za mentorja uradno zapisan oddelčni predstojnik Reinhard Lauer. Peter Scherber me je na velikem skenerju računalniškega centra univerze v Göttingenu (Gesellschaft für wissenschaftliche Datenverarbeitung) naučil skenirati knjige in nastajati je začela zbirka digitaliziranega slovenskega leposlovja, ki sem jo leta 1995 postavil na splet, kmalu potem ko se je ta pojavil.

Urška Perenič pa sem se s Petrom Scherberjem v živo seznanila še debeli dve desetletji pozneje, in sicer ko sem se prav na njegovo pobudo prijavila na gostujočo profesuro na Inštitutu za slavistiko Univerze na Dunaju, kjer sem potem tudi gostovala v zimskem semestru 2012/13. Peter Scherber me je prijazno sprejel. Z njim in literarnim zgodovinarjem Ladom Kraljem sem tedaj nastopila na Slovenskem znanstvenem inštitutu (SZI) pri predstavitvi knjig *Slovenske kratke zgodbe med koncem ene in začetkom druge vojne* (2010) ter *Milena Mohorič: Zgodbe iz tridesetih let* (2010), ki sta jih uredila profesorja. Peter Scherber se je tudi pozneje vselej navdušeno odzval na moja povabila k sodelovanju: na domačem Premu me je razveselil s prisotnostjo na simpoziju, ki sem ga organizirala ob 140. obletnici rojstva rojaka Dragotina Ketteja in kjer je predaval o Kettejevih sonetnih ciklih, prišel je na mednarodno konferenco o medialnosti, ki sem jo organizirala pri Slovenskem društvu za primerjalno književnost (oboje 2016), prav tako se je rad odzval povabilu na simpozij Obdobja, ki sem mu sopredsedovala novembra 2018.

Peter Scherber ni bil samo med prvimi udeleženci Obdobji, temveč tudi Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture v Ljubljani. Ko sem bil Miran Hladnik med letoma 1996 in 1998 predstojnik slavistike, mi je v hrambo zaupal fotografije in negative s prve seminarske ekskurzije. Ko bi jih tedaj skeniral, kot danes takoj digitaliziram arhivsko gradivo, ki mi pride v roke! Pa ga je tajnica spravila v oddelčni arhiv, ki ga je v kleti FF zalila voda in so ga odpeljali v smeti. *Sic transit historia disciplinae ...*

Vem, da bodo digitalna orodja za hrambo in obdelavo kulturnega spomina, ki jih je za slovenščino prilagajal Peter Scherber, za njegovo slovenistično zapuščino bolje poskrbela. Vse najboljše, dragi Peter!

Urška Perenič in Miran Hladnik
Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani
urska.perenic@ff.uni-lj.si, miran.hladnik@ff.uni-lj.si